

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ ÖNERİSİ YAZIM KILAVUZ

Hazırlayan

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

Sunuş

Bu kılavuz, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesindeki anabilim dallarında yazılacak olan yüksek lisans ve doktora tez önerilerinde uyulması gereken ilkeleri belirlemek ve öğrencilere yol göstermek için hazırlanmıştır. Ders aşamasını tamamlayan öğrenciler tezlerine başlamadan önce tez formuyla birlikte bir tez önerisini Enstitüye sunarlar. Tez önerileri Enstitü tarafından kabul edildikten sonra tezlerine başlamaya hak kazanırlar.

Bir tez önerisinde bulunması gereken belli başlı bölümler vardır. Bunlar; tezin konusu, tez konusunun önemi ve özgünlüğü, tezin kapsamı ve içeriği, tez konusunun araştırılacağı yöntem ve literatür analizi bölümleridir. Bu bölümlerin her biri, tez konusunun ne olduğu, neden seçildiği, hangi sorulara cevap arayacağı ve literatürdeki hangi boşluğu dolduracağı gibi soruları aydınlatmak üzere yazılır. Tez önerisi, bir öğrencinin tezinin konusuna, içeriğine, desenine, sorununa, yöntemine, ilgili literatüre ve literatürdeki boşluğa hâkim olduğunu gösterir.

Yüksek lisans tez önerisiyle doktora tez önerisinde aynı bölümler bulunur ve ikisi de aynı mantıkla hazırlanır. Ancak yüksek lisans tez önerisi doktora tez önerisine göre daha kısa ve daha dar kapsamlıdır. Yüksek lisans tezinin 5-10 sayfa (yaklaşık 2-3 bin sözcük), doktora tezinin ise 15-25 sayfa (yaklaşık 5-7 bin sözcük) civarında olması beklenir.

Öğrencilerin burada yazılı hususlara ilave olarak ekte yer alan örnek yüksek lisans ve doktora tez önerisi şablonlarına da bakmalarında fayda vardır.

TEZ ÖNERİSİNDE YER ALAN BÖLÜMLER

1.Tezin Konusu

Bu bölümde öğrenci tez konusunun ne olduğunu açık, net ve anlaşılır bir dille anlatmalıdır. Tez konusu sadece bir cümleyle anlatılıp geçirilecek bir bölüm değildir. Konunun tam olarak ne olduğunun anlaşılması için içerdiği temaların ve sorunların da anlatılması gerekir. Öğrenci tez konusunu ilgi çekici kılmak için bir anekdotla, çarpıcı bir ifadeyle veya bir sorunla konuya giriş yapabilir. Ardından konunun ne olduğunu ve neleri içerdiğini ana hatlarıyla anlatmalıdır.

2.Tez Konusunun Amacı

Yapılan her çalışmanın bir veya birden fazla amacı vardır. Her çalışma bir amaca, bir hedefe varmak ister; ya da bir amaca hizmet eder. Seçilen tez konusu da belli bir amaca hizmet etmek üzere ele alınmaktadır. Bir tezde birden fazla amaç olabilir. Öğrenci tez konusunu seçmekle neyi amaçladığını, literatürdeki hangi soruya cevap arayacağını veya hangi pratik soruna ışık tutacağını burada anlatmalıdır.

3.Tezin Kapsamı ve İçeriği

Tez konusunun ayrıntılı biçimde anlatıldığı bölüm burasıdır. Öğrenci burada tezin desenini, tez konusunun kapsamını ve içeriğini açık ve net olarak ayrıntılı biçimde anlatmalıdır. Tezinin hangi sorunu ele aldığı, hangi sorulara cevap arayacağı, hangi sınırlılıklar içinde yapılacağı, hangi varsayımlara dayandığı gibi sorulara burada cevap verilmelidir. Bununla birlikte, konuyla ilgili kavramların neler olduğu ve öğrencinin bu kavramlara hangi anlamı yüklediği konusu da burada yer alır.

Tezin Kapsamı ve İçeriği bölümünde öğrenci aynı zamanda hangi sorulara cevap arayacağını da yazar. Bir tezin bir veya daha fazla sayıda temel sorusu, buna bağlı alt soruları bulunmalıdır. Bu soruların maddeler halinde yazılması önemlidir. Şayet sahadan elde edilecek sayısal verilere dayalı ampirik bir çalışma yapılacaksa bu durumda her soruyla ilgili bir hipotez geliştirilir ve ona da bu bölüm altında yer verilir.

4. Tezin Önemi Ve Özgün Değeri

Tez konusunun özgün değerinin ne olduğu öğrenci tarafından anlaşılır bir dille anlatılmalıdır. Bu konuya neden ihtiyaç hissedildiği, bu konunun literatürdeki hangi boşluğu dolduracağı, literatüre hangi katkıyı yapacağı, teorik tartışmalara nasıl katkı sağlayacağı ve sosyal sorunlardan hangilerinin çözümüne ışık tutacağı gibi sorulara bu bölümde yer verilir. Bir tezi güçlü kılan şey, tezin yazılışının yanı sıra ele aldığı konunun özgün ve orijinal oluşudur. Literatürdeki boşluktan veya sosyal sorunlardan dolayı ihtiyaç olduğu halde başkası tarafından ele alınmayan konu özgün bir tez konusu olarak kabul edilir.

5. Tezin Araştırma Yöntemi

Tez önerisinde yer alması gereken önemli bölümlerden biri de araştırma sürecinde kullanılacak olan araştırma yöntemidir. Öğrenci, konusuna uygun bir araştırma yöntemi veya tekniği benimseyebilir. Literatür taraması, söylem analizi, içerik analizi, derinlemesine mülakat, gözlem, anket gibi yöntemlerden ve tekniklerden biri veya birkaçı araştırmada kullanılabilir. Tez konusunun araştırılmasında en uygun yöntemin hangisi olduğunun ve neden bu yöntemin seçildiğinin ikna edici bir dille anlatılması önemlidir. Bununla birlikte, araştırmanın yöntemsel açıdan sınırlılıklarının, beklenen risklerin neler olduğu ve bunların üstesinden nasıl gelineceğinin de bu bölümde yer alması gerekir.

6. Tez Konusuyla İlgili Literatür Analizi

Tez önerisinde mutlaka bulunması gereken bölümlerden biri de literatür analizinin yer aldığı bölümdür. Literatür analizinde öğrenci literatürdeki boşluğu göstererek tezini gerekçelendirmeye çalışır. Literatür analizinden ana hatlarıyla üç şey beklenir: Konuyla ilgili temel kavramlar, belli başlı yaklaşımlar ve konuyla ilgili literatürdeki boşluk. Tez önerisinde literatür analizi tüm literatür yerine konuyla ilgili temel literatürün özetini içerir. Yüksek lisans tezinde 2-3 sayfalık bir literatür özeti yeterli olarak kabul edilir. Ancak doktora tezinde literatür analizinin 5-10 sayfayı oluşturacak şekilde daha geniş kapsamlı olması beklenir. Öğrenci, tez önerisinde kullandığı literatür analizini, tezin teorik çerçevesinde de kullanabilir. Bu bakımdan tez önerisi aşamasındaki literatür analizi tezin yazımına hazırlık niteliği taşır.

7. Tezin Düzeni/Dizaynı

Tezin düzeni/dizaynı bölümünde tezde yer alacak bölümler kısaca tanıtılır. Giriş ve sonuç bölümünün dışındaki her bölümde neler yapılacağı, hangi konunun ele alınacağı ana hatlarıyla anlatılır. Şayet öğrenci tezinin taslağını şekillendirmişse bu taslağı da tez önerisinde “tezin düzeni” başlığı altında paylaşabilir. Bu durumda taslakta her bölüm, ana başlıklarının yanı sıra alt başlıklarıyla da verilir.

8. Tezin Çalışma Takvimi

Tezin çalışma takvimi, tez için ayrılan sürenin hangi iş paketlerine tahsis edileceğini göstermek için verilir. Yüksek lisansta tez için ayrılan süre 12, doktora için ayrılan süre ise 24 aydır. Ancak öğrenci, performansına bağlı olarak bu süreyi “Lisansüstü Yönetmeliğin” tanıdığı imkanlar çerçevesinde kısaltıp veya uzatabilir. Doktora öğrencileri her biri altışar aylık olan üç gelişme raporunu izleme jürisine sunmak zorundadırlar. Çalışmalarının geriye kalan kısımlarına devam edebilmeleri için sundukları gelişme raporunun izleme jürisi tarafından onaylanması gerekir.

9. Tez Konusuyla İlgili Kısa Kaynakça

Tez önerisinde yer alan kaynakça, öneri metninde kullanılan kaynaklardan oluşur. Kullanılan kaynakların dışında da fikir vermesi için tez konusuyla ilgili alanın belli başlı bazı kaynaklarına kaynakçada yer verilebilir. Ancak daha sonra kullanılacak olan tüm kaynakların bu aşamada paylaşılmasına gerek yoktur.

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖNERİSİ
ÖRNEK ŞABLON

**SİYASİ PARTİLERİN OY TOPLAMA STRATEJİLERİ VE SEÇMEN
DAVRANIŞINA ETKİSİ: 2009 YEREL SEÇİMLERİ ÜSKÜDAR ÖRNEĞİ
(YÜKSEK LİSANS TEZ ÖNERİSİ)**

1. Tezin Konusu

Bu tezin konusu, 2019 yerel seçimlerinde siyasi partilerin oy toplama stratejilerini ve bunun seçmen davranışı üzerindeki etkisini çalışmaktır. Seçimden önceki üç aylık süre içinde, biri merkez sağdan, biri de merkez soldan olmak üzere iki büyük partinin İstanbul'un Üsküdar ilçesinde sürdürecekleri seçim kampanyaları takip edilecek ve bu kampanyaların seçmen davranışı üzerindeki etkisi tespit edilecektir. Araştırmada merkez sağı temsilen Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti), merkez solu temsilen de Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) çalışma konusu olarak ele alınacak ve bu iki partinin seçmen desteğini sağlamaya yönelik stratejileri yerel bazda incelenecektir. Sürdürülen kampanyaların seçmen davranışı üzerindeki etkisini test etmek için de seçimden sonraki yakın bir tarihte çalışmaya konu olan ilçede 1000 kişilik seçmen grubu üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirilecektir.

2. Tezin Amacı

Demokratik sistemlerde siyasi partiler toplumsal temsil mekanizmasının en üst kurumlarını oluşturmaktadırlar. Partilerin toplumla doğrudan ilişki kurduğu, hedeflerini ve programlarını topluma sunarak ondan yetki almaya çalışırken kullandığı araç, seçimlerdir. Seçimler, seçmenin sistemden beklentisini, sahip olduğu değerleri ve siyasete ilişkin kanaatlerini siyasi partiler aracılığıyla sisteme aktaran mekanizmalardır. Siyasi partiler tüm felsefelerini, plan ve projelerini seçimler vesilesiyle toplumla paylaşırlar. Partilerin ulusal düzeyde sürdürdükleri kampanya ile bölgesel düzeydeki kampanyaları ve formel kampanyalarıyla enformel kampanyaları arasında bir farklılığın olup olmadığını, varsa bu farklılığın nereden kaynaklandığını tespit etmek önemli bir bilimsel değere sahiptir. Araştırmamızın temel amacı bu konuların tespitini 2019 yerel seçimleri örneğinden hareketle yapmaktır.

3. Tezin Kapsamı ve İçeriği

Türk siyasetinin merkez sağ ve merkez sol şeklinde iki ana eksene ayrılışının tarihi Osmanlı son dönemine kadar götürülebilir. İkinci Meşrutiyetin ilanı ile birlikte İttihat ve Terakki ile

Hürriyet ve İtilaf fırkaları etrafında şekillenen iki ana siyaset tarzı Cumhuriyet Türkiye'sinde de siyasetin iki ana eksenini olarak varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet döneminde, genel olarak merkez solda varlık gösteren partilerin (CHP, Halkçı Parti, SHP, DSP) İttihat ve Terakki çizgisinde bir siyaset izlerken; merkez sağda ortaya çıkan partilerin (Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, SCF, DP, AP, ANAP, DYP ve AKP) Hürriyet ve İtilaf'ın açtığı yoldan siyaset yaptığı kabul gören bir yaklaşımdır. Bu iki siyasi çizgi arasındaki fay hattı dünyadaki gelişmelere ve Türkiye'deki konjonktüre bağlı olarak değişimler göstererek bazen derinleşmiş, bazen de birbirine yaklaşabilmiştir.

Sol siyasetle sağ siyaset arasındaki derin fay hattının kaybolmasının beklendiği seçimler doğal olarak yerel seçimlerdir. Çünkü yerel seçimlerde siyasal ve ideolojik ayrışmadan çok doğrudan doğruya belediye hizmetleri partiler arasındaki yarışmayı belirleyicidir. Ancak bunun Türkiye'deki yerel seçimlerde böyle olduğuna ilişkin ciddi kuşkular vardır. Türkiye'de partilerin genel seçimlerle yerel seçimlerdeki söyleminin aynı paralelde olduğu ve bunun da büyük ölçüde ideolojik tartışmalar ve angajmanlar etrafında oluştuğu görülür.

3.1. Tezin Temel Soruları

Tezimiz bir yerel seçimi konu edinmesi bakımından partilerin bu tür seçimlerde ne tür söylem, taktik ve strateji takip ettiği ve seçmenin buna nasıl tepki verdiği konusu araştırmanın yoğunlaştığı temel konudur. Buradan hareketle şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Türkiye'de siyasi partiler yerel düzeyde seçim kampanyası yürütürken hangi tür mekanizmaları ve araçları kullanarak oy toplamaya çalışmaktadırlar; ne tür taktik ve stratejiler yürütmektedirler?
2. Partilerin yürüttüğü kampanyaların seçmen üzerinde ne kadar etkisi vardır; seçmen kampanyalardan ne kadar etkileniyor?

Birinci soruya cevap bulmak için Ak Parti ile CHP'nin Üsküdar'daki seçim kampanyaları seçimden üç önce çalışmaya başlanacaktır. Partilerin her tür faaliyeti (miting, kahve ziyaretleri, ev ziyaretleri, hediye ve eşantıyon dağıtım çalışmaları, seçim koordinasyon merkezindeki tanıtım faaliyetleri, yerel medyadaki tanıtımları vs.) ayrıntılı biçimde çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci sorusuna cevap aramak için de seçimden sonraki hafta sonunda 1000 kişi üzerinde bir anket gerçekleştirilerek partilerin yürüttükleri kampanyaların seçmen üzerinde

hangi düzeyde etki ettiği araştırılacaktır.

3.2. Tezin Hipotezi/Hipotezleri

Tezimizin araştırdığı sorulara bağlı olarak geliştirdiği iki temel hipotezi bulunmaktadır:

- 1.Siyasi partiler yerel düzeydeki seçimlerde yerel sorunlardan çok ideolojik söylemleri üzerinden oy toplamaya çalışmaktadırlar.
2. Seçim süresince yürütölen kampanyaların seçmen üzerinde etkisi yoktur; seçmen zaten belli partiler etrafında toplandığı için seçim kampanyası onun tercihini değiştirememektedir.

Araştırmayı Üsküdar’da yapacak oluşumuzun iki ana nedeni bulunmaktadır. Birincisi, Üsküdar İstanbul’un en eski yerleşim birimlerinden olup bugün yaklaşık 500 binlik nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. İkinci olarak Üsküdar’da siyasi tercihinin, genel olarak merkezdeki partilerin etrafında toplandığı ve onları desteklediği görölmektedir. Çalışma konusu edilen iki partinin bu ilçedeki oyu birbirine yakındır.

4. Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri

Çalışmamıza özgün değer katan en önemli husus, bu çalışmanın, İstanbul’u en iyi temsil ettiğini var saydığımız bir ilçede, iki partinin kampanyasını başından sonuna kadar, seçmen davranışı üzerindeki etkisiyle birlikte çalışacak olmasıdır. Şimdiye kadar gerçekleştirilen çalışmalarda (örneğin Kardam ve Tüzün, 1998; Akgün, 2002; Çaha, 2004; Kaya, 2004; Turan, 2004; Kalaycıoğlu, 2005, Tosun ve Tosun, 2008) ya sadece bir partinin kampanya çalışması yapılmış ya da partilerin seçim öncesinde genel olarak söylem analiziyle yetinilmiştir. İstanbul’da gerçekleşecek olan bir seçimi, seçimden önceki tüm aşamalarını dikkate alarak incelemeyi amaçlayan bu araştırma, aynı zamanda sürdürölen kampanyanın seçmen üzerindeki etkisini incelemesi bakımından da “ilk” ve “özgün” bir değere sahiptir.

5. Tezin Araştırma Yöntemi

Tez çalışmamızda araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde karma bir yöntem takip edilecektir. Bu bağlamda “literatür taraması”, “kampanya takibi”, “anket” ve “niteliksel araştırma” aşamaları olmak üzere araştırma dört sac ayak üzerine bina edilecektir.

Çalışmada öncelikle iki partinin ideolojik ve siyasal analizi yapılacaktır. Siyasi partilerle ilgili yapılan analizlerde, partileri birbirinden ayıran faktörler genel olarak, partilerin programları, tüzükleri, parti yöneticilerinin söylemleri, seçim bildirgeleri gibi hususlar olarak kabul edilmektedir. Buradan hareketle, iki partinin kapsamlı bir program ve tüzük analizi yapılacaktır.

İkinci olarak, iki partinin seçim taktiklerini irdelemek üzere seçim beyannamelerinin yanı sıra, kampanya esnasında kullandıkları söylem ve temalar, seçmene verilen vaatler, eleştiri konusu yaptıkları hususlar, dile getirdikleri sorunlar ve sorunları dile getirme biçimleri analiz edilecektir. İki partinin ilçedeki billboard, afiş ve pankartlarda ön plana çıkardıkları sloganlar, değerler, vurgular ve temalar bu bağlamda analiz edilecektir.

Araştırmada üçüncü olarak seçimden sonraki ilk hafta Üsküdar'daki seçmen üzerinde bir araştırma yapılacaktır. Bu araştırma, bilimsel örneklem teknikleri kullanılarak seçilmiş 1000 kişilik örneklem üzerinde ankete dayalı yüz yüze mülakat yoluyla gerçekleştirilecektir.

Araştırmanın saha kısmı tamamlandıktan sonra, toplanan bütün bilgiler (sesli ve görüntülü kayıtlar, mülakatlar, fotoğraflar, partiler tarafından dağıtılmış olan her tür doküman ve anketler) sistematik bir rapora dönüştürülecek şekilde tasnif edilecek teorik çerçeveye bağlantısı kurularak yorumlanıp değerlendirilecektir.

6. Tez Konusuyla İlgili Literatür Özeti

Türkiye’de siyasi partilerle ilgili yapılan çalışmalarda, genel olarak üç eğilimin yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Bunlardan birincisi, partilerin program ve tüzüklerinden hareketle teorik analizler yapan çalışmalardır (örneğin Hale 2002; Akgün 2002; Turgut 2003; Turan 2004).

İkincisi, seçim sonuçlarından hareketle istatistiksel ve sayısal analizler yapan çalışmalardır (örneğin Kaya 2004; Tuncer 2003, Çaha ve diğerleri, 1999).

Üçüncüsü seçmenin parti tercihi baz alınarak ampirik tasnifler ekseninde yapılan çalışmalardır (örneğin Erder 1996; Kalaycıoğlu, 1999; Tosun 2003).

Kuşkusuz bu yaklaşımların her biri genel olarak Türk siyasi yapısını, özel olarak da Türkiye’deki parti sistemiyle ve yapısıyla ilgili önemli ipuçları sunmaktadırlar. Ancak, seçim kampanyalarını lokal düzeydeki çalışmalarıyla kapsamlı biçimde ele alan ve seçim sonucunda da kampanyalarla seçmen tercihi arasındaki örtüşmeye ilişkin bütüncül çalışma Türkiye’de

pek yapılamamıştır.

Seçim kampanyalarıyla ilgili çalışmalardan biri A. J. Secor (2001) tarafından yapılmıştır. Secor 1995 genel seçim kampanyalarını takip ederek parti politikaları ve seçmen davranışlarıyla ilgili önemli tespitlerde bulunmuştur. Bunların başında, partilerin ekonomi politikalarıyla siyasi duruşları arasındaki ilişkinin linear bir ilişki olmadığı, dolayısıyla Türkiye örneğinde sağ-sol ayrımının bu noktadan hareketle yapılamayacağı tespiti gelmektedir.

Secor'un çalışması bizim planladığımız araştırmayı andıran bir yöntemle sahiptir. Ancak bu çalışma, basındaki kampanyalarla ve 1995 genel seçimlerinde kullanılan genel söylemle sınırlı kalmıştır. Bu çerçevede ifade etmek gerekir ki, Türkiye'de seçim kampanyaları üzerinde yapılan sınırlı sayıdaki çalışma, konuya genelde reklam etkinliği çerçevesinde yaklaşmaktadırlar (Örnek bir çalışma için bkz. Özkan 2002).

Son zamanlarda Türkiye'de siyasi partiler ve partilerin sosyal tabanıyla ilgili çalışmalarda seçmen davranışı önemli bir kıstas olarak öne çıkmaya başlamıştır. Ersin Kalaycıoğlu'nun (1999) çalışması bu anlamda dikkat çeken bir çalışmadır. Özellikle 1990 sonrası seçmen tercihindeki kaymalardan hareketle analizlerde bulunan Kalaycıoğlu, seçmen davranışının ve parti politikalarının 1990 sonrası dönemde giderek geleneksel, dinsel ve etnik değerler eksenine doğru kaymakta olduğunu tespit etmiştir.

Çarkoğlu (2008), Çarkoğlu ve Hinich (2006) Şubat ve Mart 2001'de kent seçmeni üzerinde yaptıkları bir araştırmadan hareketle benzer bir sonuca ulaşmaktadırlar. Bu çalışmalara göre Türk parti sisteminin ideolojik yapısına ağırlığını basan iki eksen bulunmaktadır. Bunlardan biri, İslamcılığa karşı baskın bir karakter taşıyan laikliktir. Bu ayrım Türk siyasi yapısındaki merkez-çevre ayrımıyla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Bir ildeki sosyo-ekonomik durum ile seçmen davranışları arasındaki ilişkileri inceleyen iki önemli çalışma vardır. 1999 ve 2002 genel seçim sonuçlarını analiz eden Zeyneloğlu (2006), partilerin mekân üzerindeki oy dağılımlarını İstanbul ilindeki mahalle ayrıntısında haritalandırmıştır. Ayrıca seçmen davranışının mekân üzerindeki dağılımı ile nüfusun sosyo-ekonomik özelliklerinin dağılımı arasındaki bağıntılarını araştırmıştır. Benzer bir çalışma 2002 ve 2007 genel seçimlerinin sonuçları değerlendirilerek İzmir ili üzerinde Tosun ve Tosun (2008) tarafından yapılmıştır.

Türkiye'de seçmenin parti tercihinde rol oynayan faktörlerin neler olduğuna ilişkin çalışmalar da dikkate değerdir. Bu tür çalışmalardan biri bölgesel bazda kullanılan dilin seçmen

ercisindeki etkisine dikkat çekmektedir (White and Jongerden, 2002). Araştırmacılar, Ümraniye’de gerçekleştirdikleri bir çalışmadan hareketle Türk siyaset yaşamında lokal dil üzerinden sürdürülen politikaların (*vernacular politics*) seçmenin parti tercihinde çok önemli olduğu tespitini yapmışlardır.

Kısaca, yukarıda verilmeye çalışılan analizlerden hareketle, Türk siyasi partileriyle ilgili yapılan çalışmaların genelde birkaç noktada yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Birincisi bu çalışmalar sınırlı sayıda bir örneklem üzerinden hareketle kampanya çalışması yapmakta ve bu çalışmalar çoğunlukla seçim bildirgeleri ve medya reklamları üzerine bina edilmektedirler (Özkan 2002). İkincisi, yapılan çalışmaların bir kısmında siyasi partilerin program ve tüzükleriyle parti adına yetkili kişilerin beyanları esas konu olarak ele alınmaktadır. Son olarak da, özellikle seçimleri konu alan çalışmalarda ya partilerin aldıkları oyların bölgesel dağılımından hareketle analizler yapılır ya da seçmen desteği esas alınarak.

Bu yönüyle bakıldığında, bir seçim kampanyasının tüm aşamalarını içerecek tarzda başından sonuna kadar incelenmesine ilişkin önemli bir boşluğun olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, siyasi partilerin ulusal söylemiyle bölgesel söylemi ve formel stratejileriyle enformel stratejilerini esas alan bir çalışmaya ciddi anlamda ihtiyaç bulunmaktadır. Tez çalışmamız esasında bu boşluğu dolduracaktır.

7. Tezin Düzeni/Dizaynı

Tez çalışmamız dört bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde teze teorik bir çerçeve oluşturmak üzere siyasi partiler ve seçim kampanyalarıyla ilgili genel tartışmalara yaklaşımlara yer verilecektir. Bu bağlamda partiler arasındaki ayrışmalar, seçim kampanyaları, kampanyalarda iletişim araçlarının kullanım biçimi ve seçmen davranışını etkileyen faktörler üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde partilerin 2019 yerel seçimlerine Ak Parti ile CHP’nin Üsküdar ilçesindeki seçim kampanyaları ele alınıp incelenecektir. Partilerin seçim sürecinde gerçekleştirdikleri toplantılar, mitingler, esnaf ziyaretleri, medya reklamları, afiş ve bayrak çalışmaları, hediye ve promosyon dağıtım faaliyetleri bu bağlamda analiz edilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, seçmenin seçim kampanyalarına karşı sergilediği reaksiyonunu çalışmak üzere uygulanan anketle ilgili analizlere yer verilecektir. Elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın sorularına cevap aranacak ve araştırma hipotezleri test edilecektir.

Tezin son bölümünde teorik çerçevede ortaya konan yaklaşımlarla araştırma sürecinde elde edilen veriler ve bulgular harmanlanarak partilerin Türkiye’deki yerel seçimlerdeki kampanya stratejileri ve bunun seçmen üzerindeki etkisiyle ilgili değerlendirmelere ve tartışmalara yer verilecektir.

8. Tezin Çalışma Takvimi

Tez çalışmasını bir yıllık süre içinde tamamlamayı planlamaktayız. Öngördüğümüz iş paketleri ve çalışma takvimi aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 1: Çalışma Takvimi

İş Paketleri	Süre
Literatür Analizi ve teorik çerçevenin yazımı	3 ay
Kampanya etkinliğinin takip edilmesi ve not edilmesi	3 ay
Verilerinin kodlanması, deşifre edilmesi, sistemi girişi ve analizi	3 ay
Tüm tezin yazımı ve nihai düzenlemelerin yapılması	3 ay
Toplam	12 ay

Tez çalışmasının iş paketleri üzerinden belli zaman dilimlerine ayrılmış olmakla birlikte araştırma bir bütün olduğu için aynı zaman sürecinde her iş paketiyle ilgili çalışmalar yapılacaktır. Ancak çalışmanın ana çalışma takvimi tabloda öngörüldüğü gibi olacaktır.

9. Tez Konusuyla İlgili Kısa Kaynakça

Akgün, Birol (2002), *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi Ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel.

Çaha, Ömer, Ömer Demir ve İbrahim Dalmış (1999), “18 Nisan Seçimleri: Kazananlar ve Kaybedenler”. *Liberal Düşünce Dergisi*, Güz, ss. 44-73.

Çaha, Ömer (2003), “Turkish Election of the 2002 and the Rise of Moderate İslam”. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 2, 1.

Çaha, Ömer, Metin Toprak ve İbrahim Dalmış (2004), “Seçmenin Parti Tercihinde Rol

- Oynayan Faktörler: Kırıkkale Örneği". Çaha, Ömer (der), *Seçmen Davranışı ve Siyasal Partiler*, İstanbul: Fatih Üniversitesi, 2004-
- Çarkoğlu, Ali (2008) "Ideology and Economic Pragmatism?: Profiling Turkish Voters in 2007". *Turkish Studies* 9, 2.
- Çarkoğlu, Ali and Ergen İLGAZ (1999) "The Rise of Right-of-Center Parties and The Nationalization of Electoral Forces in Turkey". *New Perspectives on Turkey* 20.
- Erder, Necat (1996), *Türkiye'de Siyasi Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri*, Ankara: TÜSES, 1996.
- Erder, Necat ve Sezgin TÜZÜN (ed.) (2004), *Türkiye'de Seçmen Eğilimlerinde Yeni Açılımlar (1994-2004)*, TÜSES, İstanbul.
- Esmer, Yılmaz (1995), "Parties and the Electorate: a Comparative Analysis of Voter Profiles of Turkish Political Parties". In BALIM, Cıgdem, *Turkey--Political, Social, and Economic Challenges in The 1990s*, Leiden, New York : E.J. Brill, 1995.
- Hale, William (2002), "Democracy and Party System in Turkey". In Beeley, Brian (ed.), *The Turkish Transformation: New Century-New Challenges*, Walkington: The Eothen Press 2002.
- Hazama, Yasushi (2003), "Social Cleavages and Electoral Support in Turkey: Toward Convergence?". *The Developing Economies*, 41, 3.
- Kalaycioğlu, Ersin (1999), "The Shaping of Party Preferences in Turkey: Coping With the Post-Cold War Era". *New Perspectives on Turkey* 20.
- Kalaycioğlu, Ersin (2005), *Turkish Dynamics, Bridge Across Troubled Lands*, New York: Palgrave.
- Kalaycioğlu, Ersin (2008), "Attitudinal Orientation to Party Organizations in Turkey in the 2000s". *Turkish Studies* 9,2.
- Kardam, Ahmet ve Sezgin TÜZÜN (1998), *Türkiye'de Siyasi Kutuplaşmalar ve Seçmen Davranışları*, Ankara: Veri Araştırma.
- Kaya, Kamil (2004), *Yerel Seçimler, Seçmen Davranışı Etkileyen Faktörler (Isparta Örneği)*, Fakülte, Isparta.
- Lijphart, Arend (1994), *Electoral Systems and Party Systems: a Study of Twenty-Seven Democracies, 1945-1990*, Oxford: OUP.

- Özbudun, Ergun (2004), *2002 Seçimleri Işığında Türk Siyasetinde Eğilimler*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Özcan, Y. Ziya (2000), “Determinants of Political Behavior in Istanbul, Turkey”. *Party Politics* 6 (4).
- Özkan, Necati (2002), *Seçim Kazandıran Kampanyalar*, İstanbul: MediaCat.
- Secor, A.J. (2001), “Ideologies in Crisis: Political Cleavages and Electoral Politics in Turkey in the 1990s”. *Political Geography* 20.
- Tosun, Gülgün E. and Tanju Tosun (2008) “Voter Preference in İzmir from the November 2, 2002 to the July 22, 2007 Elections: Has the Election Map Altered?”. *Turkish Studies* 9 (2).
- Tosun, Tanju (2003), *Siyasette Yeniden Mevziler*, İstanbul: Büke.
- Tuncer, Erol, Coşkun KASAPBAŞ, Bülent TUNCER (2003), *Seçim 2002: 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri: Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Ankara : TESAV.
- Turan, Ali Eşref (2004), *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Önceki Kırılmalar ve 2002 Seçimi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Turgut, Mehmet (2003), *18 Nisan 1999 ve 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri Değerlendirmesi*, Boğaziçi, İstanbul.
- White, Paul J and Joost JONGERDEN (ed.) (2003), *Turkey’s Alevi Enigma: A Comprehensive Overview*, Leiden: EJ Brill.
- Zeyneloğlu, Sinan (2006), “İstanbul’un seçim coğrafyası: 1999-2002”. *Toplum ve Bilim* 107.

DOKTOR TEZ ÖNERİSİ
ÖRNEK ŞABLON

TÜRKİYE’DE KADIN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE YEREL DEMOKRASİ

(DOKTORA TEZ ÖNERİSİ)

1. Tezin Konusu

Günümüzde yerel düzeydeki katılımı öngören yerel demokrasi anlayışı giderek yaygınlaşmaktadır. Yerel demokrasinin gelişmesinde sivil toplum kuruluşlarının yerel düzeydeki katılımı büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de son yıllarda gerçekleştirilen reformlarla sivil toplum kuruluşlarının yerel düzeydeki karar mekanizmalarına katılma imkânları gelişmiştir. Kadın sivil toplum kuruluşlarının bu kapsamda nasıl bir performans sergiledikleri önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır. Buradan hareketle bu tezin ana konusunu Türkiye’nin yedi bölgesinde faaliyet gösteren değişik kesimden kadın kuruluşlarının yerel katılıma ilişkin tutumları oluşturmaktadır. Türkiye’de 1980 sonrasında değişik kesimler arasında dikkate değer bir kadın örgütlenmesi söz konusu olmuştur. Bu örgütlerin kadının yerel düzeydeki katılımına hangi düzeyde destek verdiği önemli bir tartışma konusudur.

Kadın örgütlerinin, kadınların katılımına ilişkin tutumları “siyasete katılım”, “yerel karar mekanizmalarına katılım”, “örgütlü faaliyetlere katılım” ve “toplumsal duyarlılık faaliyetlerine katılım” olmak üzere dört düzlemde incelenecektir. Siyasete katılım bağlamında, kadın örgütlerinin siyasetle ve bunun ana üssü olan siyasal partilerle ilişki konusundaki tutumları ele alınacaktır. Bu örgütlerin gerek kuruluş olarak, gerekse hizmet sundukları üyelerin siyasetle ilgi düzeyleri bu kapsamda ele alınıp incelenecektir. Yerel yönetimler düzeyindeki katılımı incelemek üzere, kadın örgütlerinin, kadınları başta belediyeler olmak üzere, yerel karar mekanizmalarına (belediye meclisleri, kent konseyleri, il genel meclisleri, yerel gündem 21 vs.) ve yerel yönetim faaliyetlerinde yer almaya ilişkin tutumları incelenecektir. Kadın sivil toplum örgütlerinin, üyelerini örgütlü faaliyetlerde yer alma konusunda hangi ölçüde motive ettiği ve bu kadınların başka sivil toplum kuruluşlarında hangi düzeyde yer aldığı, onlara karşı nasıl bir tutum sergilediği konusu örgütlü faaliyetlere katılım kapsamında analiz edilecektir. Toplumsal duyarlılığa ilişkin tutumlarını incelemek üzere de kadın örgütlerinin, hangi düzeyde toplumsal duyarlılık alanlarında faaliyet gösterdikleri araştırma konusu edilecektir. Bu bağlamda eğitim, sağlık, yoksullukla mücadele,

evre, kadına karşı şiddet ve kültürel-sanatsal faaliyetler altı duyarlılık alanı olarak seçilecek ve kadın kuruluşlarının bu alanlara ilişkin performansları incelenecektir.

2.Tezin Amacı

Bu tezin temel amacı, kadın örgütlerinin yerel düzeyde demokratik katılıma yaptıkları katkının incelenmesidir. Bilindiği gibi dünyada klasik yönetim anlayışı yerini giderek, toplumsal gruplarla yöneticilerin karşılıklı etkileşimine dayalı “yönetişim” modeline bırakmaktadır. Etkili bir yönetişimin gerçekleşebilmesi için aktif, dinamik ve katılımcı bir sivil toplumun bulunması kaçınılmazdır. Türkiye’de kadın grupları son yirmi otuz yılda önemli bir sosyal hareket olarak dikkat çekecek bir noktaya gelmiştir. Ancak bu hareketlerin, hangi düzeyde yerel demokratik bir unsur oluşturdukları önemli bir çalışma alanı olarak durmaktadır. Kadın konusuyla ilgili yapılan çalışmalar, kadın hareketleri içinde yer alan örgütlerin genel düzeydeki söylem ve eylem analizleriyle yetinmektedirler. Oysa bu örgütlerin yerel bazda katılımı geliştirmek için ne tür faaliyetlerde bulundukları ve nasıl bir tutum sergiledikleri önemli bir araştırma konusudur. Tez çalışmamız, ana hatlarıyla bu konuyu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bilindiği gibi kadınların Türkiye’de siyasete katılım oranı, gelişmiş demokrasilerdeki katılım oranı dikkate alındığında oldukça düşük kalmaktadır. Kadınlar, ilk katıldıkları 1935 genel seçimlerdeki yüzde 4.5 düzeyindeki temsil oranını 2007 genel seçimlerine kadar yakalama imkânı bulamamışlardı. 2007 genel seçimlerinde ilk kez bu oran aşılarak kadınlar 2018 Mart ayı itibariyle Meclis’te yüzde 14.7 oranında temsil şansı bulmuştur. Kadınların yerel düzeydeki temsil oranına bakıldığında bu oranın oldukça sembolik bir düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır. Kadın katılımının bu denli düşük olduğu yerel meclislerdeki bu tabloda kadınların ve kadın kuruluşlarının hangi düzeyde rol aldığını ortaya çıkarmak çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

3.Tezin Kapsamı ve İçeriği

Türkiye’de 1980’lerin başından itibaren kamusal alanda değişik eylemlerle sesini duyurarak gelişen önemli bir kadın hareketi söz konusu olmuştur. Bu kadın hareketinin daha sonraki yıllarda değişik kesimlerde (Kemalist, Sol, İşlami, Kürt, vs) yankıları olmuş ve farklı sorunları ncelemekle birlikte bu kesimlerde de belli başlı kadın örgütlerinin ortaya çıktığı grlmştir. Her kesimdeki kadın kuruluşları belli konuları ve sorunları öncelemiş olmakla

birlikte hepsinin üzerinde anlaştığı ve genel geçer bazı sorunlar da olmuştur. Kadına karşı şiddet, kadın erkek eşitliği, kadın yoksulluğu, töre cinayetleri, görücü usulüyle evlilik, kadının okullaşması ve temsil sorunu gibi alanlarda tüm kesimlerdeki kadınların benzer tepkiler verdiklerini söyleyebiliriz. Kadın hareketinin geliştirdiği atmosferde son on beş, yirmi yılda kadınlar lehine önemli düzenlemelerin yapıldığını görmekteyiz. Bunların en önemli adımlarından birinin Medeni Kanun'un 2001'deki köklü revizyonu olduğunu söyleyebiliriz. Yine kadın gruplarının, kadınların yerel düzeyde yaşadıkları sorunlara ilgi çekmesinin sonucunda bugün sivil toplum kuruluşları, siyasal partiler ve medya kadın konusuna daha duyarlı hale gelmiştir.

Kadınların yaşadıkları sorun alanlarından birinin de siyasal katılım alanında ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Türkiye, kadınların siyasal katılım konusunda düşük performansa sahip ülkelerden biridir. Kadınlar seçme ve seçilme hakkını elde ettikten sonra girdikleri 1935 seçiminden bu yana meclisteki temsil oranı 2016 genel seçimlerinde yüzde 14.7 olmuştur. Bu düzeyle Türkiye dünya parlamentoları içinde kadına en az oranda yer veren ülkeler kategorisinde yer almaktadır. Dünya parlamentolarında kadınların ortalama oranı yüzde 23.4, Arap ülkelerinde de yüzde 18.9 düzeyindedir. Bu verilere göre Türkiye, içinde çok sayıda demokrasinin gelişmediği ülkenin yer aldığı Arap ülkelerinden daha düşük bir performans sergilemektedir.

Kadınların yerel düzeydeki katılıma ilişkin performansının daha çarpıcı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kadınların siyasetteki yerini Meclisteki temsilden çok, yerel yönetimlerdeki temsilde aramanın daha sağlıklı olduğunu düşünebiliriz. Zira 550 milletvekilinden oluşan Mecliste belli sayıdaki kadın milletvekillinin yer alması sayının sınırlı olmasından dolayı fazla büyük bir anlam taşımamaktadır. Daha da önemlisi, bu alan göz önünde olduğu ve sembolik değeri bulunduğu için bazı partiler deyim yerindeyse görüntüyü kurtarmak için kadınları ön plana çıkarabilmektedirler. Oysa kadınların yerel yönetimlerdeki temsilinin kadınların siyaset içindeki yerlerini göstermesi bakımından gerçek resmi ortaya koymaktadır.

Bu noktadan hareketle bir analiz yapıldığında ne yazık ki kadınların Türkiye'de bu konuda başarılı bir performans gösteremedikleri görülmektedir. Mart 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'de kadın belediye başkanı oranı yüzde 2.9, belediye meclis üyesi oranı yüzde 10.7, il genel meclisi üyesi oranı da yüzde 4.8 düzeyindedir. Bu verilerden de anlaşıldığı gibi kadınların yerel yönetimdeki temsil performansı TBMM'deki temsil performansından çok daha düşüktür. Kadınların yerel yönetimlerde bu denli düşük düzeyde temsil edilmeleri partilerin

bu yöndeki tercihlerine ve yerel yönetimlerin “nüfuza” dayalı seçimler olmasına bağlanabilir. Bilindiği gibi yerel yönetim seçimleri genel seçimlerden farklı olarak büyük ölçüde partilerin il ve ilçe teşkilatlarıyla, adayların kişisel karizmalarına bağlıdır. Böyle olunca yerel düzeydeki şiddetli rekabet ortamında kadınlar doğal olarak bu sistemin dışında kalmaktadırlar. Yer aldıkları durumlarda da büyük ölçüde sembolik bir değer olarak düşük sayılarda listelerde yerlerini alabilmektedirler.

Ancak örgütlü kadın hareketinin Türkiye’nin değişik illerinde boy gösterdiği günümüzde kadın kuruluşlarının bu tabloda hangi ölçüde sorumlu olduğu da önemli bir tartışma konusudur. Kadın sivil toplum kuruluşlarının kadınların ulusal ve yerel düzeydeki siyasete katılmaları konusunda nasıl bir performans sergiledikleri, üyelerini bu konuda hangi düzeyde motive ettikleri önemli bir araştırma konusunu oluşturmaktadır. Burada önerilen çalışma, esas itibarıyla bu boşluğu gidermek üzere Türkiye’nin yedi bölgesinde toplam 60 kadın sivil toplum örgütünün yerel katılıma ilişkin performansını incelemeye çalışacaktır.

3.1 Tezin Temel Soruları

Tezde ana hatlarıyla beş temel soruya cevap aranacaktır. Bu soruları şu şekilde ortaya koyabiliriz:

- 1.Kadın örgütleri siyasete karşı nasıl bir tutum geliştirmekte, üyelerini bu bağlamda hangi düzeyde mobilize etmektedirler?
- 2.Kadın örgütleri yerel düzeydeki katılım mekanizmalarına katılım konusunda nasıl bir tutuma sahiptirler ve üyelerini bu konuda hangi düzeyde motive etmektedirler?
3. Kadın sivil toplum örgütleri kendileri dışındaki sivil toplum örgütleriyle nasıl bir ilişki biçimine sahiptirler; onlarla hangi alanlarda işbirliği yapmakta ve ortak çalışmalar yürütmektedirler?
- 4.Kadın sivil toplum örgütleri kadınları doğrudan veya dolaylı ilgilendiren duyarlılık alanlarında ne kadar aktif ve etkindirler; bunun için ne tür faaliyetler yürütmektedirler?
5. Kadın sivil toplum örgütleri, üyelerini veya yararlanıcılarını hangi düzeyde mobilize edebilmektedirler?

Bu soruların her birini ana hatlarıyla açmakta yarar vardır. Bu bağlamda birinci soruyu analiz etmede esas itibarıyla kadın örgütlerinin siyasal partilerle ilişkileri esas alınacaktır. Bilindiği gibi siyasetin iller ve ilçeler düzeyindeki üssünü siyasal partiler oluşturmaktadır. Buradan

hareketle kadın sivil toplum kuruluşlarının başta siyasal partiler olmak üzere, siyasete, siyasal konulara, yerel ve ulusal düzeydeki siyasal sorunlara ilişkin tutumları mercek altına alınacaktır. Bu kuruluşların gerek örgüt olarak, gerekse üyeleri bazında siyasetle hangi düzeyde ilgili oldukları, siyaseti nasıl algıladıkları, üyelerinin siyasete katılımına nasıl yaklaştıkları, bu konuda nasıl bir tutum geliştirdikleri, üyeleri dışındaki kadın adaylarının seçilmesine ilişkin nasıl bir yaklaşım geliştirdikleri gibi sorulara bu bağlamda yanıt aranacaktır.

İkinci soruya ilişkin olarak, kadın sivil toplum kuruluşlarının yerel karar mekanizmalarına katılıma ilişkin tutumlarını analiz edilecektir. Bilindiği gibi Avrupa Birliği yol haritası kapsamında yerel katılıma ilişkin önemli reformlar yapılmış ve sivil toplum kuruluşlarının yerel düzeydeki katılımına önemli imkânlar sağlanmıştır. Bu reformların başında sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları, iş dünyası temsilcileri ve üniversitelerin yerel meclis toplantılarına katılımına imkân sağlayan düzenleme gelmektedir. Buradan hareketle kadın sivil toplum kuruluşlarının kent konseyleri, belediye meclisleri, il genel meclisleri ve yerel gündem 21 toplantıları başta olmak üzere, yerel düzeydeki karar mekanizmalarına katılımı ayrıntılı biçimde sorgulanacaktır. Bununla birlikte valilikler, kaymakamlıklar, Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, toplum merkezleri, milli eğitim müdürlükleri, halk eğitim merkezleri gibi kamu kuruluşlarıyla ilişkileri ayrıntılı biçimde incelenecektir.

Tez çalışmamızda üçüncü soruyla bağlantılı olarak kadın örgütlerinin kendileri dışındaki sivil toplum kuruluşlarına ilişkin tutumları analiz edilecektir. Kadın kuruluşlarının, özellikle kimlik ve duruş olarak kendilerinden farklı olanlar başta olmak üzere, diğer kadın kuruluşlarına karşı nasıl bir tutum sergiledikleri bu kapsamda ele alınıp incelenecektir. Diğer kuruluşlarla ortak çalışmalara ya da projelere imza atıp atmadıkları, kendi üyelerinin başka hangi kuruluşlara üye oldukları, dolayısıyla üyeleri aracılığıyla başka kuruluşlarla bir bağlantılarının bulunup bulunmadığı gibi konular bu kapsamda ele alınacaktır.

Tezde dördüncü soru bağlamında kadın sivil toplum örgütlerinin kadınları ilgilendiren altı duyarlılık alanında ne tür faaliyetler gerçekleştirdikleri sorgulanacaktır. Altı duyarlılık alanı eğitim, sağlık, yoksullukla mücadele, çevre, kadına karşı şiddet ve kültürel-sanatsal faaliyetler olarak belirlenecek ve kadın kuruluşlarının bu alanlarda yaptıkları faaliyetler incelenecektir. Kadın kuruluşlarının yanı sıra, bu kuruluşlarla bağlantılı olan üye ya da hizmetlerden yararlanıcı nitelikteki kadınların da bu alanlarda gösterdikleri faaliyetler bu bağlamda analiz edilecektir.

Tezde son soruya cevap aramak üzere kadın sivil toplum örgütlerinin kendileriyle bağlantılı kadınları hangi düzeyde motive ettiği ve onları kişisel gelişim, toplumsal sorunlara karşı duyarlılık ve siyasi mekanizmalarına katılım konularında hangi düzeyde harekete geçirebildiği konuları analiz edilecektir.

3.2. Tezin Hipotezi/Hipotezleri

Tezimiz yukarıda sorulan her bir soruyu test etmek üzere birer hipoteze sahiptir. Buradan hareketle araştırmamızda esas itibarıyla beş hipotezi test edeceğimizi söyleyebiliriz. Bu hipotezler şunlardır:

- 1.Kadın sivil toplum örgütleri siyasi partilere, dolayısıyla siyasete karşı mesafelidirler
- 2.Kadın sivil toplum örgütleri yerel düzeydeki katılım mekanizmalarına yeteri kadar katılım gösterememektedirler
3. Kadın sivil toplum örgütleri kendileri dışındaki kadın örgütleriyle güçlü bağlara sahip değildirler
- 4.Kadın sivil toplum örgütleri kadınları doğrudan veya dolaylı ilgilendiren duyarlılık alanlarında aktiftirler
5. Kadın sivil toplum örgütleri, üyelerini birçok alanda mobilize edebilmektedirler

Bilindiği gibi burada söz konusu olan hipotezleri sayısal ve istatistiksel veriler üzerinden analiz etmek gerekmektedir. Tezimizde buna hizmet etmek üzere derinlemesine mülakatların yanı sıra anket tekniği uygulanacak; anket sonucunda elde edilen veriler üzerinden istatistiksel analizler yapılarak yukarıda ifade edilen hipotezler test edilecektir.

Araştırmamızı yukarıda ifade edildiği gibi Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde örgütlenmiş kadın kuruluşları üzerinden yürüteceğiz. Kadın kuruluşlarının, farklı siyasal ve ideolojik duruşlara sahip olmalarına rağmen benzer konulara eğildikleri varsayımını esas alacağız. Bu varsayıma rağmen kadın örgütlerini seçmede iki kriteri esas alacağız: Siyasal/ideolojik duruşları ve örgütlenme düzeyleri (yerel veya ulusal). Buradan hareketle araştırmamızı Ankara (10), İstanbul (16), İzmir (10), Samsun (6), Antalya (6), Diyarbakır (6) ve Van (6) illerinde toplam 60 kadın kuruluşu üzerinde gerçekleştirmeyi planlamaktayız.

4.Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri

Tez çalışmamıza özgün değer katan ve onu bu alanda önemli kılan husus, kadın kuruluşlarının yerel düzeydeki katılımını tüm ülkeyi temsil edecek nitelikte genişçe bir örneklemden hareketle somut bir konuda (yerel katılım) performansını inceleyecek olmasıdır. Yukarıda ifade edildiği gibi son otuz yılı aşkın sürede Türkiye’de dikkate değer bir kadın hareketi gelişmiştir. Yine yukarıda ifade edildiği gibi yerel düzeydeki katılımı öngören tartışmaları merkez alan yerel demokrasi anlayışı da giderek yaygınlaşmaktadır. Kadın hareketinin yerel demokrasinin gelişmesinde oynayabileceği rol üzerinde yapılmış fazla çalışma bulunmamaktadır. Söz konusu çalışmalar da genelde bir belediye veya il üzerinde yoğunlaşarak buradan hareketle analizlerde bulunmakta ya da kadınların belli siyasal partilerdeki faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Bu yönüyle değerlendirildiğinde çalışmamızın bu alanda atılacak ilk adım olduğu söylenebilir.

Kadınların başta belediyeler olmak üzere, yerel karar mekanizmalarına katılımı, yerel demokrasinin gelişimi açısından büyük bir önem arz etmektedir. Bu tür faaliyetlere katılım, karar mekanizması içinde yer almaktan başlayıp, kadınların aktif biçimde hizmet üretmesine ve hatta üretilen hizmetlerden yararlanmasına kadar genişçe bir alanı kapsamaktadır. Kadınların tüm bu süreçlerde yer alması noktasında kadın örgütlerinin nasıl bir tutum içinde olduklarının tespiti bu yönüyle önemlidir. Yerel yönetimlerle ilişkilerinde, karar mekanizmalarına ve hizmetlere katılmalarında, hizmetlerden yararlanmalarında aksayan hususların neler olduğu ve yerel yönetim birimlerinin (valilik, kaymakamlık, belediyeler vs.) bu konuda neler yapabileceği hususunun tespiti büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle, sadece kadınların yerel düzeyde siyasete ve toplumsal hizmetlere katılımının analizi yapılmayacak, aynı zamanda yerel yönetimlerin merkezi aktörleri olan idari ve siyasi kurumların bu örgütlerle hangi düzeyde ve düzlemde ve ne tür ilişkiler geliştirerek kadınların katılımını sağlayacağına ilişkin bulgular da elde edilmeye çalışılacaktır. Bu bulgulardan hareketle yerel yönetim birimleriyle kadın örgütleri arasında kurulabilecek ilişkilerle ilgili strateji ve öneri geliştirme imkanı doğabilecektir. Kadınların yerel düzeyde gerçekleşen faaliyetlere ilgilerini arttırmak için kadın örgütleriyle ortaklaşa ne tür çalışmalar yapılacağına ilişkin tespitler çalışmamızda önemli bir yer tutacaktır.

Çalışmamızda ayrıca kadın sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarındaki ilişkiler de tespit edilmiş olacaktır. Kadın sivil toplum kuruluşlarının kimlik ve siyasi duruşlarından hareketle birbiriyle nasıl bir ilişki içinde bulundukları, hangi düzeyde ortak çalışmalar gerçekleştirdikleri, birbirlerini nasıl algıladıkları gibi hususlarla ilgili bulgular da elde

edilecektir. Bu bulgulardan hareketle kadın hareketi içinde gelişmekte olan “üçüncü dalga” yaklaşımıyla ilgili tartışmaları Türkiye örneğinden hareketle test etme imkânı bulmuş olacağız.

Bilindiği gibi kadın hareketi içinde gelişmekte olan üçüncü dalga yaklaşımı tüm kadınları tek bir kategori olarak kabul etmemekte, dolayısıyla kadının ezilmesinin bağlamsal olabileceğini varsaymaktadır. Buradan hareketle sosyal sınıf, ırk, din, etnisite gibi farklı sosyolojik özelliklerin kadınları birbirinden farklı kıldıklarını ve bunun da kadınların kendi aralarındaki bütünselliği yok ettiğini varsayarlar. Hatta bu sosyolojik bağlamlardan hareketle kadınların kendi aralarında çatışma içinde bulunmaları da söz konusu olabilir. Çalışmamızın Türkiye örneğinden hareketle bu tartışmalara katılarak ilgili literatüre önemli bir katkı sağlayacağını düşünmek mümkündür.

5. Tezin Araştırma Yöntemi

Araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde karma bir araştırma yöntemi takip edilecektir. Bu bağlamda “literatür taraması”, “içerik analizi”, “niteliksel araştırma” ve “anket” aşamaları olmak üzere araştırma dört sac ayak üzerine bina edilecektir. Araştırmada takip edilecek aşamalar aşağıdaki şekilde planlanmaktadır:

Öncelikle konuyla ilgili geniş bir literatür analizi yapılacaktır. Söz konusu literatürün iki boyutu bulunacaktır. Birinci boyutu siyasal katılım ve yerel demokrasiyle ilgili olacaktır. Bu konuda yapılan tartışmalar, dünyadaki gelişmeler bu bağlamda incelenecektir. İkinci boyutu ise kadın ve katılımı ile ilgili olacaktır. Yine bu bağlamda kadınların başta siyasal katılımı olmak üzere amacımıza hizmet edecek tarzda katılım faaliyetlerine ilişkin uluslar arası ve ulusal literatür taranacak ve bu konudaki tartışmalar ve çalışmalar derlenecektir.

İkinci olarak çalışmaya dahil edilen kuruluşların yayınları ve web sayfaları “betimleyici söylem analizi” yöntemiyle ayrıntılı biçimde analiz edilecektir. Yayınların analizinden hareketle ilgili kuruluşların araştırdığımız konuyla ilgili faaliyetlerinin incelemesi yapılacaktır. Düzenli yayını ve web sayfası bulunmayan kadın kuruluşlarında anket ve mülakatla yetinilecektir.

Üçüncü olarak, seçilen kuruluşların yayınlarıyla ilgili gerekli incelemeler yapıldıktan sonra bu kuruluşların her birinin bir yöneticisiyle derinlemesine mülakatlar yapılacaktır. Mülakatların araştırmada cevabını aradığımız beş konuyu içerek tarzda geniş kapsamlı olması sağlanacaktır.

Son olarak da her kuruluşa üye 20 civarında kadın olmak üzere toplam 1200 kişi üzerinde anket uygulanacaktır. Yeterince üye bulunamaması durumunda ilgili kuruluşun hizmetlerinden yararlanan kadınlar da anket çalışması kapsamına alınacaktır. Üye kadınlara uygulanan ankette kadınların kuruluşlarıyla bağlantılarının tarihçesi ve derinliği, diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkileri, kadın sorununa yaklaşımları, sahiplendikleri kimlikleri, proje deneyimleri, sosyal sorumluluk alanındaki çalışmaları, siyasete ilgileri ve bu alandaki faaliyetleri analiz edilecektir.

6. Tez Konusuyla İlgili Literatür Özeti

Demokratik sistemin bir boyutu değerler ve kurumlarla ilgiliyse bir boyutu da katılımı ilgilidir. Ancak klasik demokrasi anlayışında katılım seçimlerle sınırlı olduğu için demokrasiyi aktif, sürekli ve dinamik bir katılıma açık hale getirmeye yönelik arayışlar baş göstermiştir. Katılımcı demokrasinin arka planındaki temel kaygının da bu olduğu söylenebilir. Siyasal katılımı, ana hatlarıyla vatandaşın sisteme aktardığı taleplerini, siyasal sistem karşısındaki durumunu, tutumunu ve davranışlarını yansıtan genel bir süreç olarak tanımlayabiliriz. Siyasal katılım basit bir mekanizmadan, yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar. Bir siyasal sistem içinde genel olarak yöneten ve yönetilen olmak üzere iki kesimin var olduğunu düşündüğümüzde katılımın daha çok yönetilenlerin yönetenleri etkileme, onların kararlarını kendi tercihleri doğrultusunda değiştirme süreci olduğunu söyleyebiliriz. Vatandaşlar, başta siyasal partiler olmak üzere, sendikalar, dernekler, vakıflar, platformlar ve inisiyatif grupları şeklinde örgütlenmek suretiyle siyasal yaşamı örgütsel düzeyde etkileyebilecekleri gibi; mektup, bireysel müracaat, oy gibi yollarla dolaylı ve bireysel bazda da etkileyebilirler. Siyasal sistem, sonuçta girdileri ve çıktıları olan bir mekanizmaya işaret eder. Siyasal sistem açısından en önemli girdi vatandaşın sistemden beklentileri, istekleri ve yöneticiler üzerindeki etkisidir. Sistemin sonuçlarıysa adalet, güvenlik, eğitim, özgürlük gibi vatandaş için üretilen hizmetlerdir (Easton, 1988).

Robert Dahl (1963: 57-58), siyasal katılımın boyutlarını “ilgilenme”, “önemseme”, “bilgilenme” ve “eylemde bulunma” şeklinde dörde ayırmaktadır. Katılımın en yalın biçimi olan ilgilenme boyutunda vatandaş siyasal olaylara ilgi duymakla yetinir. İkinci aşamada kendi yaşamıyla da yakından ilgili olduğu düşüncesinden hareketle, siyasal olayları önemser. Üçüncü aşama olan bilgilenme aşamasında vatandaş artık siyasal olayların bir takipçisi

durumuna gelmiştir. Olaylarla yakından ilgilenmekte ve konuyla ilgili radyo, televizyon ve gazete gibi haber kaynaklarını takip etmektedir. Katılımın son aşaması olan eylem boyutunda ise, vatandaş siyasal olayların içinde yer alır ve siyasal yaşamın aktif bir ögesi haline gelir. Milbrath ve Goel (1977: 10-24), uluslararası düzeyde yapılmış olan çok sayıda çalışmaya dayanarak katılım faaliyetlerinin genel olarak “aktif katılımcılar”, “pasif destekleyiciler” ve “ilgisizler” olmak üzere üç şekilde gerçekleştiğini ileri sürmektedirler. Siyasete aktif biçimde katılanların sınırlı oluşundan hareketle, demokratik mekanizmanın siyasal elitler arasındaki dar kapsamlı bir dönüşümden başka bir şey olmadığı sonucuna varan ve bu anlamda demokrasinin mutlak manada halka dayanmadığı argümanını ileri sürenler olmuştur (Oskay, 1974).

Bugün siyasal katılımın gerçekleşmesi için vatandaşın öncelikle yasal olarak bir takım haklara sahip olması gerekir. Siyasal katılımı bu anlamda oy vermenin ötesinde siyasal amaçla dernek ya da parti kurma, bunlara üye olma, toplanma, gösteri yapma, siyasal amaçlı yayın yapma ve seyahat etme gibi geniş çaplı etkinliklere kadar uzatmak mümkündür (Eroğul, 1991: 79). Bütün bu etkinliklerin gerçekleşmesi ancak demokratik bir ortamda mümkün olabilir. Margaret Conway’e göre bir ülkede siyasal katılımın gerçekleşmesi için dört asgari koşulun bulunması gerekir: Sosyal plüralizm, rekabet halinde bulunan elitlerin varlığı, yönetici elitin demokratik mekanizma üzerinde anlaşmış olması ve vatandaşla eşit katılım imkânı sağlayan düzenli seçimlerin yapılması (Conway, 1991: 2-3).

Demokrasi ile katılım arasındaki sıkı ilişkiye dikkat çeken G. Almond ile S. Verba (1963) siyasal kültürün demokrasinin en temel dayanağı olduğunu ileri sürerler. Yazarlara göre “yöresel”, “vatandaşlık” ve “katılımcı” olmak üzere üç tip siyasal kültür söz konusudur. Yöresel kültürde bireyler bağlı bulundukları yerel gruplara karşı bilgi, duygu ve yargılar geliştirirken; vatandaşlık türü siyasal kültürde, bireyler bu eğilimlerini sistemin tümüne yöneltilmektedirler. Sistemin işleyişinden haberdardırlar, ancak onu değiştirmeye yeltenmemektedirler. Oysa katılımcı siyasal kültüre sahip olan vatandaşlar seçim, gösteri, dilekçe, baskı ve lobicilik faaliyetleri gibi yollardan sistem üzerinde etki kurmaya çalışırlar. İlk iki kültür tipi merkezîyetçi ve otoriter bir siyasal yapıyla özdeşleştirilirken, katılımcı kültür doğrudan doğruya demokratik bir siyasal yapıyla özdeşleştirilmektedir. Araştırmacılara göre siyasal yapıyla siyasal kültürün paralel gittiği yerlerde istikrarlı bir siyasi rejim olur. Demokrasinin istikrarı ise katılım sürecinin işleyişine bağlıdır.

Katılımcı demokrasinin en keskin savunucularından biri Benjamin Barber’a göre (1995: 196), temsili sisteme dayalı olan demokrasi aslında zayıf ve cılız bir demokrasidir. Bu demokratik

mekanizma içinde vatandaş, temsilcilerine vekâlet vermekle aslında egemenlik ve özgürlüğünü yitirmekte ve yönetilmeye tabi olmaktadır. Bu nedenle Barber, kendi deyimiyle, “bağımlı bireyleri özgür yurttaşlara, özel çıkarları da kamusal iyilere dönüştürebilen siyasal bir topluluğun yaratılmasını” öngören katılımcı bir demokrasiyi önermektedir. Bu anlamda siyaset, bireylerin kendi yasalarını doğrudan yapmalarına olanak sağlayacak kadar aktif ve dinamik bir süreç olmaya başlar. Siyaset bir bakıma, bir meslek olarak siyasetçinin işi olmaktan çıkıp, yaşamın her alanına hükmeden bir yaşam tarzı olarak normal vatandaşın da temel uğraşı haline gelir. Barber, “katılım kendi kendini yöneten bir topluluk yaratmak, kendi kendini yöneten bir topluluk yaratmak da katılım demektir”, diyerek topluluğu siyasal yaşamın odağına yerleştirir (Barber, 1995: 200). Barber’ın ideal modelinin, doğrudan katılım sistemine dayanan Antik Yunan demokrasisi olduğunu söylemek mümkündür. Bunun gerçekleşme yolunun yerel yönetim birimlerinden geçtiğini söyleyebiliriz.

Demokrasilerde katılımı sağlayan etkin ve yaygın kanallardan birini yerel yönetimler oluşturmaktadır. Bugün demokratik katılımı ilgili tartışmalarda yerel yönetimlerin önemli bir yer işgal ettiğini söylememiz mümkündür. Vatandaşların yöneticilerle yüz yüze gelebildikleri, yönetimle yakın ve sıcak temas kurabildikleri kurumlar bir ülkede en ücra köşelere kadar yaygınlaşmış olan yerel yönetimlerdir. Bu bakımdan siyasete ve yönetime katılmanın ilk basamağının buralardan başladığına ilişkin genel bir yaklaşım bulunmaktadır. Yerel yönetim-demokrasi ilişkisinin bu denli gündeme gelişini sağlayan gelişmelerden biri de siyasal ve idari gücün demokratik toplumlarda giderek merkezden yerele doğru bir yayılma süreci içinde bulunmasıdır. Gerçekten demokrasinin geliştiği on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllarda genel olarak güçlü merkezi hükümetler öngörülmüştü. Merkezi hükümet etrafında ulusal bütünlüğün sağlanması son derece büyük önem arz etmekteydi. Bu bakımdan bu dönemin demokrasi anlayışı büyük ölçüde “çoğunluk” iradesi etrafında seyretmekteydi. Oysa İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra dünyada yaygınlaşan demokrasinin benimsediği değer “çoğunluk”tan çok “çoğulculuk” olmaya başladı. Ulusal bütünlük ve türdeşlikten çok farklılaşma ve çeşitlilik yükselen değerler oldu. Bu siyasi değişime paralel olarak idari güç de doğal olarak merkezden yerele kayma süreci gösterdi. Yerel yönetimlerin önemli idari ve aynı zamanda siyasi merkezler haline gelmesiyle birlikte yerel düzeyde katılım da siyaset biliminin hararetli tartışma konularından biri haline gelmeye başlamıştır. Dünyada yükselmekte olan liberalleşme eğilimi de siyasi ve idari gücün merkezden yerele yayılmasına ivme kazandırmıştır (Şentürk, 2008: 14-18). Siyasi ve idari gücün yerele kaymasına paralel olarak “yerel demokrasi” ile ilgili tartışmalar büyük bir ivme kazanmıştır.

Yerel demokrasi son zamanlarda “katılımcı siyaset” yönündeki arayışların bir parçası olarak popüler bir kavram haline geldi. Yerel demokrasi kavramından, farklı bir demokrasi türünü anlamaktan çok, demokrasinin yerel düzeyde giderek önem kazanan katılımcı boyutunu anlamak gerekiyor (Yıldırım, 1993: 64-67). Yerel demokrasi tartışmalarında, öteden beri Amerikan eyalet sistemi içinde özerk hareket eden Amerikan yerel sistemleri temel referans olarak kullanılmaktaydı. Hatta yerel demokrasi kavramlaştırmasının kaynağının da buraya gittiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat 1960’lardan sonra Avrupa’da sosyal grup eksenli gelişmeler Avrupa demokrasilerinde katılımı önemli bir tartışma konusu haline getirdi. Sivil toplum tartışmalarının da yoğunlaştığı bu dönemde demokrasinin aynı zamanda aktif ve dinamik bir katılım süreci olduğuna ilişkin bir anlayış giderek yaygınlık kazanmaya başladı. Aktif ve dinamik bir katılımın, halka en yakın olan yerel yönetimlerde başladığına ilişkin anlayış, yerel demokrasi tartışmalarına ivme kazandırmıştır.

Yerel demokrasi tartışmaları son yıllarda büyük bir ivme kazanmış olmasına rağmen kendi başına işleyen bir demokrasi biçimi olarak yerel demokrasiden söz edilemez. Buradan hareketle kavrama karşı çıkan, bu kavram yerine “demokratik yerel yönetim” kavramını kullanmayı tercih edenlerin olduğunu da belirtmek gerekir. Yerel demokrasi başlangıçta Amerika, Almanya ve İsviçre gibi güçlü federal yapıları bulunan ülkelerdeki yönetimler için kullanılmaktaydı (Görmez, 1997: 68). Ancak soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte, siyasal gücün giderek sivil toplum kuruluşlarına, idari gücün de yerel yönetimlere kaymasının beraberinde getirdiği yeni süreci tasvir etmek üzere bu kavram giderek yaygınlık kazanmıştır. Özellikle merkeziyetçi yapının mabedi durumundaki Fransa’da 1990’lardan sonra başlayan adem-i merkeziyetçi yapı yönündeki arayışlar bu kavramın daha da yaygınlaşmasına yol açmıştır.

Yerel yönetimlerin demokratik bir karakter kazanması için genel yönetimlerde olduğu gibi halkın özgür iradesiyle seçilmeleri gerekir. Başka bir deyişle, serbest ve özgür tartışma ve yarışma koşullarının olduğu bir ortamda çok partili bir seçim sistemiyle seçilmeleri, yerel yönetimlerin demokratik bir karakter kazanmasının kaçınılmaz koşuludur. Ancak yerel yönetimlerin aynı zamanda hukukun üstünlüğü ilkesine göre işlemesi, belli karar ve hatta yasama organlarının (meclislerin) bulunması, kararların yerel meclisler tarafından alınması, azınlık haklarının korunması, toplumsal katılıma açık olunması, yönetimin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine göre sürdürülmesi gerekir (A.g.e.: 72). Bir yerel yönetimin demokratik bir karakter kazanması için bu hususlara azami düzeyde riayet etmesi kaçınılmazdır. “Yerel demokrasi”nin tesisi için bunlar gerekli olmakla birlikte, kararların yerel bazda alınabilmesi

ve yerel meclisler düzeyinde katılım imkânlarının bulunması gerekir.

Yeni bir yönetim tarzı olarak yaygınlaşan yönetimle birlikte yerleşim birimi olarak kentler daha bir önem kazanmaya başlamıştır (Kaya, 2007). Bilindiği gibi kentler gerçekten modernleşmenin merkezini oluşturlar. Hatta modernleşme düzeyinin göstergelerinden biri de kentler olarak uzun süre ele alınmışlardır. Modernleşme dinamiklerinin kurumlaştığı yerleşim birimleri kuşkusuz kentlerdi. Demokrasinin tabana yayılmasıyla birlikte kentler ve kent yönetimleri düzeyinde siyasal katılım daha bir önem kazanmış bulunmaktadır. Son zamanlarda popüler olan “yerel siyaset” kavramı tam da kentsel dinamiğe işaret etmek üzere kullanılan bir kavramdır (Çukurçayır, 2008: 23-33; Es, 2008: 91-114). Kentleşmeyi modernleşmenin bir boyutu olarak kabul edenler, kentlerin siyasal katılımı kamçılayan bir kültürel çevre oluşturduğunu iddia etmektedirler. Kent yaşamı, sağladığı eğitim ve kültürel imkânlar itibarıyla yüksek bir toplumsal ve grupsal etkileşim sağlamakta, bu da siyasal katılımı dolaysız biçimde etkilemektedir (Keleş, 1998: 99-121). Kentlerin daha çok etkilediği katılım tarzı gruplar düzeyindeki katılımdır. Kentlerin yönetim ilkesine esas teşkil etmek üzere sivil toplum örgütlerinin katılımına zemin hazırlaması için yerel yönetim birimlerinin (il genel meclisleri, büyükşehir belediye meclisleri, belediye meclisleri) katılıma açık şekilde yapılandırılmalıdır. Bir bakıma yöneticilerle yönetilenlerin ortak karar alma, başka bir deyişle sivil toplumun karar alma sürecine ortak olmaya başladığı platformlar kent meclisleridir. Dünyada genel olarak bu yönde bir reform arayışının bulunduğu altını çizmek gerekiyor. Türkiye’de son yıllarda gerçekleştirilen reformların da bu yönde önemli bir açılım sağladığını söylemek mümkündür.

Türkiye’de 2000’li yıllarda gerek siyasetin tümüne, gerekse yerel yönetimlere yönelik gerçekleştirilen reformlar hem genel, hem de yerel düzeyde toplumsal ve siyasal katılıma önemli bir zemin hazırlamıştır (Arıkboğat, 2008: 42-70). Bu amaca hizmet etmek üzere çıkarılan Dernekler Yasası, Bilgi Edinme Yasası, Dilekçe Hakkı Yasası, Vakıflar Yasası gibi yasal düzenlemelere ilave olarak gerçekleştirilen yerel yönetim reformları da bu anlamda atılan önemli adımlardır. İl Özel İdaresi Yasası, Büyükşehir Belediyesi Yasası ve Belediyeler Yasası gibi yasalar yerel düzeydeki katılıma, böylece “yerel demokrasi”nin gelişimine hizmet edecek tarzda düzenlemelerdir (Kaya, 2006). Dernekler Yasası, derneklerin önündeki gereksiz mevzuatları ve bürokratik engelleri kaldırarak derneklerin kolayca kurulmasını ve bürokratik sınırlamalardan kurtulmalarını sağlamıştır. Düzenlemenin bu yönüyle sivil toplumun önünü açacağını, toplumsal farklılaşmayı sağlayarak demokratik kültürü derinleştireceğini ve toplumsal katılımın önünü açacağını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, Bilgi Edinme

Yasası ile Dilekçe Hakkı Yasası, yönetimin işleyişini toplumun denetimine açmakta, böylece yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri yönünde önemli bir adım atmaktadır.

Türkiye’de yerel demokrasinin gelişme zeminlerinden birini 2004 tarihli Belediye Kanunuyla getirilen kent konseyleri oluşturmuştur. İlgili yasada kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek üzere kent konseylerinin kurulduğu belirtilmektedir. Yasada “belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar”, denmektedir (Resmi Gazete, 2004).

Bununla birlikte, kent konseylerinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmesi aynı maddede ön görülmektedir. Dolayısıyla kent konseyleri üzerinden halkın, yaşadığı yerin kaderi üzerinde söz sahibi olması bu şekilde sağlanmış olmaktadır. Halkın, hizmetin üretildiği en yakın idari birimler olan belediyelerin karar mekanizmasına kent konseyleri üzerinden katılma imkânına kavuşması, Türk siyasi ve idari yapısı içinde devrim niteliğinde bir açılıma işaret etmektedir. Bu düzenleme doğal olarak yönetim ve yerindelik ilkesine hizmet edeceği gibi yerel demokrasinin gelişme imkânına da zemin hazırlayacaktır (Şentürk, 2007: 34-36). Yerel yönetimle ilgili yasalar aynı zamanda belediye hizmetlerine gönüllü katılım imkânı sağlamak suretiyle toplumsal sorumluluğun belediyelerle eşgüdümlü ilerlemesine zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte halk denetçisi (ombudsmanlık) sistemiyle de halkın yerel yönetim birimleri üzerinde denetleyici bir güce kavuşmasına imkân sağlanmıştır (Özden, 2008: 384-410).

Yukarıda ifade edildiği gibi, gerek genel, gerekse yerel düzeyde birkaç yılda bir sandık başına gidip oy kullanmak artık katılım için yeterli görülmemektedir. Dünyanın birçok yerinde toplumsal katılımı aktif ve dinamik hale getiren katılım yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemlerin halk oylaması (referandum), halk toplantıları, meclis toplantılarına katılım, danışma kurulları, kent konseyleri, planlama forumları, yurttaş kurulları, yuvarlak masa toplantıları, kamuoyu yoklamaları, gelecek atölyeleri gibi değişik boyutları vardır. Türkiye, yerel yönetimlerle ilgili geçirdiği üç reform niteliğindeki yasalarla (il özel idaresi, büyükşehir ve belediye yasaları) çağın genel istikametine uygun biçimde adım atmıştır. Ancak, gerek genel olarak siyasal davranış kalıplarının, gerekse demokratik katılım mekanizmasının sadece

yasalarla düzenlenen bir olgu olmadığını, bunun aynı zamanda kültürel bir boyutunun da bulunduğunun altını çizmek gerekiyor. Başka bir deyişle, katılıma imkân sağlayan mekanizmaların yanı sıra, toplumun katılım yönünde istekli olması, yönetimi etkileme arzusunda olması, bu yönde gerekli örgütlü güce sahip olması büyük önem taşımaktadır. Yasal düzenlemeler yerel demokrasinin gelişmesine zemin hazırlamakla birlikte esasen bunu harekete geçirecek olan toplumun katılım yönündeki performansıdır. Buradan hareketle kadın gruplarının bu konuda sergiledikleri performansın resmini çekmenin büyük önem taşıdığını söylemek mümkündür.

Türkiye’de 1980 sonrasındaki liberalleşme ortamı, eğitim ve iletişim imkânlarının artması, değişik sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine zemin hazırladı. Çevre, insan hakları, kadın hakları, sendikal haklar, katılım, özgürlükler, özürlü hakları gibi alanlarda gelişen gruplar kendilerini ilgilendiren hak talebiyle sistemden talep edici faaliyetlerde bulundular (Göle, 1994). Kuşkusuz bu gruplar içinde seslerini en fazla duyuran, Türkiye’nin kültürel, hukuksal ve hatta siyasal değerlerine damgasını vuran hareket değişik kesimlerde gelişen kadın hareketi olmuştur. Türkiye’deki başat siyasal cephelerin her birinde bir kadın hareketinin geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Her cephedeki kadın gruplarının kendilerince dile getirdikleri söylemleri söz konusu olmuştur (Çaha, 2007).

Feminist kadın hareketi kürtaj, isteğe bağlı boşanma, aile içi şiddetin cezalandırılması, aile hayatında eşitlik, çalışan kadınlara doğum izni, kadınlara karşı ayrımcı hükümler içeren yasal düzenlemelerin kaldırılması, evlilik içi tecavüz ve kamusal alanda taciz gibi konular üzerinde durarak bu alandaki sorunları ön plana çıkardı. İslami kesimde yer alan kadın grupları da kendi kıyafetleriyle başta eğitim kurumları olmak üzere kamusal alanda yer alma mücadelesine giriştiler. Aynı şekilde Kürt kadın grupları 1996’da önce değişik dergiler etrafında örgütlenerek kendilerini hem Türk kadınlardan, hem de Kürt erkeklerinden ayıran bir kimlikle ortaya koydular (Açık, 2002; Kutluata, 2003). Bunların yanında, Kemalist kadınlar da enerjilerini kadınlar arasında çağdaş yaşamı yaygınlaştırmak için sarf eden çalışmalara imza atmışlardır (Arat, 2000). Farklı cephelerde yer alan kadınların kadın konusunu kendi bakış açılarından hareketle vurgulamış olmalarına rağmen, tüm kadın gruplarının üzerinde anlaştığı, hemfikir oldukları ve üzerine gittikleri ortak kadın sorunlarının olduğunu söylemek mümkündür. Kız çocuklarının okullaşması, hukuksal eşitlik, taciz, aile içi şiddet, namus cinayeti, siyasette yeterince temsil edilememe gibi konular birçok kesimin üzerinde anlaştığı ortak kadın sorunları olarak ön plana çıkmaktadır.

Bugün kadın hakları alanında ülke genelinde sayıları yüzleri hatta binleri bulan dernekler,

vakıflar kısaca oluşumlar ortaya çıkmış, kadının gerek ulusal, gerekse lokal düzeyde sorunlarına dikkat çekmektedirler. Genel olarak yapılan gözlemlere göre 2000’li yıllarda kadın örgütü sayısında bir patlamanın yaşandığı söylenebilir. Şirin Tekeli, 2004 yılında Türkiye’deki kadın örgütlerinin yarım milyon kadını harekete geçirebilecek bir güce ulaştığını ifade etmektedir (Tekeli, 2004). Avrupa Birliği’nden 2005 Ekimi itibariyle alınan müzakere tarihinden sonra başlayan süreci dikkate aldığımızda bu gücün bugün çok daha yukarılarda olduğunu tahmin etmek yanlış olmayacaktır. Üniversiteler, barolar, odalar, belediyeler, siyasal partiler, ekonomik kurumlar, kültürel ve eğitim kurumlarında çok sayıda kadın ya da kadın örgütü kadınların Türk toplumunda yaşadığı ortak ya da kendi pencerelerinden sorun olarak gördükleri farklı sorunlarına projektör tutmakta, bu sorunlar üzerine gitmektedirler.

Kadın gruplarının 1980’lerden bu yana Türkiye’deki hukuksal, siyasal ve kültürel değerler ve uygulamalar üzerinde çok yönlü etkisinden söz etmek mümkündür. Türkiye’nin 1985’te Kadınların “insan hakları bildirgesi” niteliğindeki Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)’ı imzalaması kadın gruplarının etkisi altında olmuştur. Türkiye CEDAW ve Pekin’de ön görülen özel önlemler kapsamında gündeme gelen yeni eşitlik anlayışı baskısı karşısında anayasanın ilgili maddesindeki eşitlik ilkesini vurgulu olacak biçimde revize etmiştir. Kasım 2001 tarihinde kabul edilen ve Ocak 2002 tarihinden itibaren yürürlüğe giren yeni Medeni Kanun’da kadınlarla ilgili kapsamlı bir iyileştirme yapılmıştır. Bu iyileştirmelerin altında yatan temel felsefenin kadınla erkek arasındaki eşitlik olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Ceza Kanunu’nun tümünde köklü değişiklikler yapılarak kadınla erkek arasında her bakımdan eşitlik ilkesi getirilmiştir.

Medeni Kanun dışındaki yasal alanlarda da kadınlar lehine “eşitlikçi” bir bakıştan hareketle iyileştirmeler yapılmıştır. Bunların içinde önemli olanlardan biri de Ocak 1998’de çıkarılan “Ailenin Korunması Hakkında Kanun”dur. Bu yasa ile aile içi şiddete yasal düzeyde son verilmek için önemli yenilikler getirilmiştir. Söz konusu yasa, aile üyelerine ailenin diğer bir üyesi tarafından şiddet uygulanması halinde birtakım özel tedbirler alınmasını içermektedir. Bunlar arasında şiddet uygulayan aile üyesini birlikte oturulan mekândan uzaklaştırmak, şiddeti uygulayan kişinin şiddet ve tehdit aracı olarak kullanılabileceği düşüncesiyle sahip olduğu silahları yetkililere teslim etmesi, şiddet uygulayan kişinin ailenin diğer bireylerinin geçimi için tedbir nafakası vermesi, aile üyelerini iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi, aile üyelerinin eşyalarına zarar vermemesi gibi tedbirler mevcuttur (Gürcan ve Özdoğan, 2006: 55-56). Yine Belediyeler yasasında yapılan düzenlemeyle nüfusu 50 binin üzerinde olan

belediyelerin imkânları dahilinde şiddete uğrayan kadınlara yönelik olarak “sığınma evi” açmaları mecburiyeti getirilmiştir.

Kısaca, 2000’li yıllarda eşitlik eksenindeki cinsiyet rollerinde önemli değişimlerin yaşandığı, bu değişimlerin sadece yasal düzenlemelerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlere de yansıdığını görmekteyiz. Bugün “kadın bakış açısıyla” sunulan çok sayıda dizi televizyonlarda boy gösterebilmektedir. Kadın konusu artık sadece feministlerin değil, siyasal partilerin, sendikaların, iş dünyasının, sinemanın, medyanın gündemini işgal etmiştir. Buralarda da kadınların yaşadıkları genel sorunlara dikkat çekilmekte ve bunlar üzerine gidilmektedir. Namus cinayeti, okuma yazma, siyasette temsil edilememe gibi sorunların üzerine toplumdaki her güç odağı kendince gitmekte, kadın haklarına yönelik bir duyarlılık toplumsal düzeyde (*grassroot*) giderek yaygınlık kazanmaktadır (Çaha, 2007).

Ne var ki, kadınlar 1980 sonrasında kültürel kodların sorgulanmasında ve hukuksal normların gözden geçirilmesi konusunda önemli bir başarı göstermelerine rağmen siyasette yeterince temsil edilme konusunda başarılı olamadılar. Kadınlar 1980 sonrasında siyasal partilerin çatısı altında önemli hizmetler üstlenmiş olmalarına rağmen siyasetin temsil mekanizmalarında (parti yönetimi, parlamento, il genel meclisi, belediye meclisleri, belediye başkanlığı, vs.) yeterince yer alamamışlardır. 1980 sonrasında Türkiye’de gelişen kadın hareketine paralel olarak kadınların siyasal partilerin programlarında ve gündemlerinde yer aldığını biliyoruz. Hatta kadınların bazı partilerin itici gücünü oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak kadınların temsil mekanizmalarında, partilerin yönetiminde, belediyelerde hak ettiği yerde olmadığını söylemek mümkündür. Çalışmamız esas itibarıyla bu tablonun arkasındaki çok boyutlu nedenler içinden kadın kuruluşlarının ve kadınların rolünü ortaya çıkarmaya çalışacaktır.

7. Tezin Düzeni/Dizaynı

Tezimiz altı bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde, tezin teorik çerçevesine yer verilecektir. Teorik çerçevenin yazımında demokratik toplumlarda temsili demokrasiden katılımcı siyasete geçiş sürecindeki arayışlar ve bu bağlamda yerel demokrasi kavramı üzerinde özel olarak durulacaktır.

İkinci bölümde, tez araştırmada yer alacak olan 60 kadın sivil toplum örgütü, faaliyetleri üzerinden tasnif edilerek analiz edilecektir. Her bir kuruluşun hangi tür faaliyet alanları üzerinde yoğunlaştığından hareketle tüm kuruluşların faaliyetlerinin genel bir tasnifi

yapılacaktır. Böylece kadın örgütlerinin genel olarak eğildikleri çalışma alanları tespit edilmiş olacaktır.

Üçüncü bölümde, kadın sivil toplum örgütlerinin yerel yönetim birimleriyle ilişkileri analiz edilecektir. Bu bağlamda kadın örgütlerinin belediyeler, mülki idare amirlikleri (valilik, kaymakamlıklar) ve merkezi idarenin taşra teşkilatlarıyla ilişkileri incelenecektir. Buradan hareketle kadın sivil toplum örgütlerinin yerel siyasette oynadığı rolü test etmiş olacağız.

Dördüncü bölümde, kadın sivil toplum örgütlerinin altı duyarlılık alanındaki (eğitim, sağlık, çevre, şiddet, yoksulluk, sanat/kültür) faaliyetleri incelenecektir. Her kuruluşun yoğunlaştığı belli başlı alanların olduğu var sayımından hareketle her birinin burada ele alınan duyarlılık alanlarında ne denli aktif olduğu bu bağlamda tespit edilecektir.

Beşinci bölümde, kadın kuruluşlarıyla bağlantısı olan kadınlar üzerinden kadın kuruluşlarının kadınları etkileme gücü test edilecektir. Bu konu 60 kadın kuruluşuna üye veya onların faaliyetlerinden yararlanan 1200 kadına uygulanacak olan bir anket üzerinden araştırılacaktır.

Son bölümde genel değerlendirme ve tartışmalara yer verilecektir. Bu bölümde araştırmanın teorik çerçevesiyle araştırma bulgularını harmanlayan bir değerlendirme yapılacaktır. Türkiye'deki kadın örgütlerinin, teorik çerçevede vurgulanan katılım düzeyleri ve biçimlerinden hangisini gerçekleştirdikleri konusu bu bağlamda tartışılacaktır.

8. Tezin Çalışma Takvimi

Tez çalışmasını 24 ayda tamamlamayı planlamaktayız. İlk altı aylık süre içinde teorik çerçeve üzerinde çalışılacak, ikinci altıncı ayda saha çalışmaları yapılacak, üçüncü altı aylık süre içinde verilerin analizi yapılacak dördüncü gelişme raporu döneminde ise tez raporu hazırlanarak teze nihai şekli verilecektir. Tezin çalışma takviminin aşağıdaki tabloda gösterildiği olması planlanmaktadır:

Tablo 1: Çalışma Takvimi

Gelişme raporları dönemi	İş paketleri ve yazılacak bölümler	Süre
Birinci gelişme raporu dönemi	Literatür analizi ve teorik çerçevenin yazımı	6 ay
İkinci gelişme raporu dönemi	Saha çalışmasının tamamlanması ve raporlaştırılması	6 ay

Üçüncü gelişme raporu dönemi	Verilerin sisteme girişi, analizi, tasnifi ve tezin yazımı	6 ay
Dördüncü gelişme raporu dönemi	Tez raporunun yazım kurallarına göre yazımı ve teslimi	6 ay
Toplam		24 ay

Her gelişme dönemi için belli başlı iş paketleri öngörülmeyle birlikte her dönemde tezin belli başlı bölümleri paralel olarak ilerleyecektir. Ancak tüm bölümlerin uyumlulaştırılması, bölümlerin ve alt bölümlerin rafine hale getirilmesi ve tezin İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Tez Yazım Kılavuzu'na göre düzenlenmesi en son gelişme raporu döneminde tamamlanacaktır. Şayet tez konusu saha araştırması gerektirmeyip sadece literatür üzerinden yapılacak bir çalışmaya dayanıyorsa bu durumda öğrenciden her gelişme döneminde tezin bir bölümünü yazması beklenir.

9. Tez Konusuyla İlgili Kısa Kaynakça

Açık Necla (2002), “Ulusal Mücadele, Kadın Mitosu ve Kadınların Harekete Geçirilmesi: Türkiye’de Çağdaş Kürt Dergilerinin Bir Analizi”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, der. Aksu Bora ve Asena Güldal, İstanbul: İletişim.

Aktaş Cihan (2005), *Bacıdan Bayana, İslamcı Kadının Kamusal Alan Tecrübesi*, İstanbul: Kapı Yayınları.

Alkan Ayten (T.Y.), *Belediye Kadınlara da Hizmet Eder: Kadın Dostu Belediye Hizmetleri*, İstanbul: Ka-Der.

Almond Gabriel A. ve Sidney Verba (1963), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton: Princeton University Press.

Arat Yeşim (2000), “From Emancipation to Liberation: The Changing Role of Women in Turkey’s Public Realm”, *Journal of International Affairs* 54, 1.

----- (1999), *Political Islam in Turkey and Women’s Organizations*, İstanbul: TESEV.

Arıkboğat Erbay (2007), “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Reform ve Yeni Kamu Yönetimi”, *Kamu Yönetimi Yazıları*, Der. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa L. Şen, Ankara: Nobel.

Baldersheim Harald (Ed) (1996), *Local Democracy and the Processes of Transformation in*

East-Central Europe, Boulder and Colaroda: Westview Press.

Barber Benjamin (1995), *Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset*, İstanbul: Ayrıntı.

Belge Taciser ve Bilgin Orhan (Yayına Hazırlayan) (1997), *Yurttaş Katılımı: Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimler Arasında Ortaklık ve İşbirliği*, İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği.

Berktaş Fatmagül vd. (2004), *Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar ve Umutlar*, İstanbul: Ka-Der.

Bora Aksu ve Güldal Asena (Der), (2002) *90’larda Türkiye’de Feminizm*, İstanbul: İletişim.

Ceyhan Demirtaş (1994), *Yerel yönetimler ve Demokrasi*, Ankara: Sosyal Demokrasi Yayınları.

Conway M. Margaret (1991), *Political Participation in the United States*, Washington: Congressional Quarterly Press.

Çaha Ömer (2007), "The Same Actors With Different Voices: Feminisms with Diverse interests in Turkey", International Workshop on Class in Feminism, Dubrovnik-Hırvatistan: Düzenleyen Infoteka, 7-10 (Mayıs).

---- (2007), "Türkiye’de Kadın Hareketi ve Feminin Sivil Toplumun Gelişimi?", *Kadın Çalışmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3 (Nisan).

----, vd., (2004), *Bürokratik Devlet Yapısından Katılımcı Yönetime: İş Dünyası İçin Yeni Fırsatlar*, İstanbul: İŞHAD.

----, (1996), *Sivil Kadın: Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın*, Ankara: Vadi Yayınları.

Çakmak Ali (2002), *Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Çiftçi Oya (1996), "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, TODAİE, Cilt 5, Sayı 6 (Kasım).

Çukurçayır M. Akif (2008), "Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset", *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.

---- (2003), *Yerel ve Kentsel Politikalar*, Konya: Çizgi Kitabevi.

---- (2002), *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim,*

Siyaset, Konya: Çizgi Kitabevi.

Dahl Robert A. (1963), *Modern Political Analysis*, Englewood Cliff: Printice-Hall Inc.

Diamond Larry (1994), "Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation", *Journal of Democracy*, 5, No.3 (July).

Dinçer Ömer ve Cevdet Yılmaz (2003), *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*, Ankara: T.C. Başbakanlık.

Duverger Maurice (1993), *Siyasi Partiler*, (Dördüncü Basım) Çev. Ergun Özbudun, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Easton David (1988), "An Approach to the Analysis of Political Systems", *Comparative Politics: In the Post-Behavioral Era*, Ed. Lous J. Cantori and Andrew H. Zeigler, Boulder and Colarodo: Lynne Reinner Publishers.

Eraslan Sibel (2002), "Uğultular... Silüetler", *90'larda Türkiye'de Feminizm*, Der. Aksu Bora ve Asena Güldal, İstanbul: İletişim.

Ergin Çağlayan Kovanlıkaya (2006), "Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Bilincine Katkıları ve Uçan Süpürge Örneği", *Kadın Çalışmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3 (Eylül-Aralık).

Eroğul Cem (1991), *Devlet Yönetimine Katılım Hakkı*, Ankara: İmge.

Eryılmaz Bilal, *Kamu Yönetimi Yazıları: Teoride Değişim, Yeniden Yapılanma, Sorunlar ve Tartışmalar*, İstanbul: Nobel Yayınları.

Es Muharrem (2008), "Kentlilik Bilinci ve Yerel Siyaset", *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Fullinwider Robert (1999), *Civil Society, Democracy and Civic Renewal*, Lanham MD: Rowman and Littlefield Publishers.

Göle Nilüfer (2004), *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*, 8. Baskı, İstanbul: Metis.

----- (2002), "Islam in Public: New Visibilities and New Imaginaries", *Public Culture*, 14, 1.

----- (1998), "Islamism, Feminism and Post-modernism: Women's Movements in Islamic Countries", *New Perspectives on Turkey*, (Fall).

----- (1994), "Toward an Autonomization of Politics and Civil Society in Turkey", Metin Heper ve Ahmet Evin (Ed.) *Politics in the Third Turkish Republic*. Boulder, San

Francisco ve Oxford: Westview Press.

Görmez Kemal (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları.

----- (1990), “Türkiye’de Belediyeler ve Yerel Demokrasi”, *Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi*, Cilt 6, sayı 2.

Gündoğan Ertuğrul (2007), “Katılımcı Demokrasi Bağlamında Yönetişim ve Bağcılar Belediyesi Örneği”, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Gürcan Ayşen ve Fatma Özdoğan (2006), “Türkiye’de Kadın Hareketi Tarihi ve Aile Araştırma Kurumu”, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3 (Eylül-Aralık).

Hamamcı Can (1995), “Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasi”, *Yeni Gündem Dergisi, Yerel Yönetimler Eki*, Cilt 4, Sayı 6.

Ka-Der (2005), *Eşit Temsil İçin Cinsiyet Kotası: Erkek Demokrasiden, Gerçek Demokrasiye*, İstanbul: Ka-Der.

----- (T.Y.), *Kadın Erkek Eşitliği “CEDAW”*, İstanbul: Ka-Der Kadıköy Kadıköy Şubesi.

----- (T.Y.), *Kadın Siyasetçinin El Kitabı*, İstanbul: Ka-Der.

----- (T.Y.), *Kota El Kitabı: Geçici Özel Önlem Politikası: Kota*, İstanbul: Ka-Der.

Kalkan Ayten (2000), *Yerel Politika ve Kadın*, Ankara: Ankara Ün. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

----- (T.Y.), *Kadınlar Tarafından, Kadınlarla Birlikte ve Kadınlar İçin Yerel Politika*, İstanbul: Ka-Der.

Kamuda Sosyal Politika (2007), “Kamu Yönetimi Reformu Özel Sayısı”, Cilt 2, Sayı 1.

Kara Nurten (2006), “80 ve 90’larda Türkiye’de Feminist Hareket”, *Kadın Çalışmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3 (Eylül-Aralık).

Kaya Erol (2007), *Kentleşme ve Kentlileşme*, (2. Baskı), İstanbul: Okutan.

----- (2006), “Türkiye’de Yeni Bir Dönem: Yerel Yönetimler Reformu” *Yerel Siyaset*, Yıl 1, 6 ile 12 arası sayılar (Haziran-Aralık).

Keleş Ruşen (1998), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 3. baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.

----- (1995), “Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı. 6 (Kasım).

- Kutluata Zeynep (2003), “The Politics of Difference Within the Feminist Movement in Turkey as Manifested in the Case of Kurdish Woman/Feminist Journals”, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Mazlum Semra Cerit (2007), *KA-DER Siyaset Okulu Projesi: 2006-2007*, İstanbul: KA-DER.
- Milbarth Lester W. ve M. L. Goel (1977), *Political Participation: How and why Do People Get Involved in Politics*, (Second edition), Lonham, New York and London: University Press of America.
- Ortaylı İlber (1985), *Tanzimat’tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul: Hil Yayınları.
- Özden Kemal (2007), “Yerel Demokrasi Bağlamında Türkiye’de Ombudsman Denetimi”, *Kamu Yönetimi Yazıları*, Der. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa L. Şen, Ankara: Nobel.
- Özer M. Akif (2000), “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Analizi Üzerine”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 426, (Mart).
- Pateman Carole (1970), *Participation and Democratic Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Peters Guy (2000), “Globalization, Institutions, and Governance”, *Governing in the Twenty-first Century*, Eds. Guy Peters and Donalds J. Savoie, Quebec: Canadian Centre for Management Development.
- Powell G. Bingham, J.R. (1990), *Çağdaş Demokrasiler: Katılma, İstikrar ve Şiddet*, Çev. Mehmet Turhan, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği ortak yayını.
- Pustu Yusuf (2005), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57 (Nisan-Haziran).
- SALUR Şammas (2004), “Türkiye’de Yerel Yönetim Reformu Sorunu Üzerine Bir Analiz”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, yıl 6, Sayı 21.
- Saran Ulvi (2004), *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Kalite Odaklı Bir Yaklaşım*, Ankara: Atlas Yayınları.
- Sarıbay Ali Yaşar (1994), *Siyasal Sosyoloji*, İstanbul: Der Yayınları.

- Sunay Cengiz (2008), “Türkiye’de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi”, *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Şengül Ramazan (2007), “Fransa’da Kamu Yönetiminde Merkezîyetçilikten Yerelleşmeye Doğru”, *Kamu Yönetimi Yazıları*, Der. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa L. Şen, Ankara: Nobel.
- Şentürk Hulusi (2008), “Liberalizm ve Yerel Siyaset”, *Yerel Siyaset*, Yıl: 3, Sayı: 26 (Şubat).
- (2007), “Belediyelerin Varlık Sebepleri Perspektifinde Kent Konseylerinin Önemi ve Gereği”, *Yerel Siyaset*, Yıl: 2, Sayı: 21 (Eylül).
- Tekeli İlhan ve Selim İlkin (2005), *Avrupa Birliği, Türkiye ve Yerellik*, (İkinci Baskı), İstanbul: IULA-EMME.
- Tekeli İlhan (1992), Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyeciliğin Gelişimi, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2.
- Tekeli Şirin (2004), “Yeni Dalga Kadın Hareketinde Örgütlenme”, *Cumartesi*, 27 (Kasım).
- (1990), *1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, İstanbul: İletişim.
- The Active Learning Centre (2000), *Women's Participation Projects: A Rights Approach to Social Exclusion: A Guide for Practitioners*, Glasgow: The Active Learning Centre.
- Tokmen L. Yıldız (T.Y.), Sema Kendirci, *Yerel Yönetimlere İlişkin Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Kadınlara Yer Açmak*, İstanbul: Ka-Der.
- Tsagarousianou Roza (1998), *Cyberdemocracy: Technology, Cities, and Civic Networks*, London and New York: Routledge.
- Ünüşan Teoman (1996), *Avrupa’da Yerel Yönetimler*, Ankara: İçişleri Bakanlığı.
- Verba Sidney ve Diğerleri (1987), *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*, Chicago: University of Chicago Press.
- Wald (1999), *Kadın ve Kent: Türkiye’de Yerel Karar Alma Mekanizmalarına Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısının Eklemlenmesi Projesi*, WALD.
- Walzer Michael (1992), “The Civil Society Argument”, *Dimensions of Radical Democracy: Pluralizm, Citizenship, Community*, Ed. Chantal Moufee, London: Verso.
- Wilkinson Paul (1971), *Social Movements*, London: Macmillan.
- Yıldırım Selahattin (1993), *Local Government and Democracy*, İstanbul: IULA-EMME.

Yıldız Mete (1996), “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 5, Sayı 4, (Temmuz).

Yılmaz Mehmet (1992), “The Strong State and Local Government: Decentralization in France and Turkey”, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.